

izvirni znanstveni članek

UDK 929 Zois, Ž.:929 Dolomieu, D.
prejeto: 22. 2. 2001

Janez Šumrada

dr. zgodovinskih znanosti, univ. docent, Oddelek za zgodovino Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru,
Koroška 160, SI-2000 Maribor

Žiga Zois in Déodat de Dolomieu

IZVLEČEK

Razprava obravnava stike Žige Zoisa (1747-1819) z ustanoviteljem evropske znanstvene mineralogije in geologije Déodatom de Gratet de Dolomieu (1750-1801), s katerim ga je povezal njun skupni znanstveni dopisnik, francoski naravoslovec Picot de La Peyrouse (1744-1818; o njegovih stikih s Zoisom in Hacquetom prim. Scopolia. Glasilo Prirodoslovnega muzeja Slovenije, 44/2000, str. 1-34). Dolomieu ga je leta 1784 na svojih raziskovalnih poteh po Evropi obiskal v Ljubljani in se tedaj osebno seznanil tudi z Balthasarjem Hacquetom.

KLJUČNE BESEDE

Žiga Zois, Déodat de Gratet de Dolomieu, Picot de La Peyrouse, Balthasar Hacquet de La Motte, Giovanni Antonio Scopoli, naravoslovje, mineralogija, slovenske dežele

SUMMARY

ŽIGA (SIGISMUND) ZOIS AND DÉODAT DE DOLOMIEU

The paper describes the relations of Freiherr Žiga (Sigismund) Zois (1747-1819) with the founder of the European scientific mineralogy and geology, Déodat de Gratet de Dolomieu (1750-1801), established through their mutual scientific correspondent, the French naturalist Picot de La Peyrouse (1744-1818; on Picot's relationship with Zois and Balthasar Hacquet de La Motte cf. Scopolia. Journal of the Slovenian Museum of Natural History, 44/2000, pp. 1-34). In 1784, Dolomieu, on his research trips around Europe, paid Zois a visit in Ljubljana, where he got acquainted with Hacquet.

KEY WORDS

Žiga (Sigismund) Zois, Déodat de Gratet de Dolomieu, Picot de La Peyrouse, Balthasar Hacquet de La Motte, Giovanni Antonio Scopoli, natural history, mineralogy, Slovenian lands

Baron Žiga Zois je vzdrževal v obdobju od konca sedemdesetih do začetka devetdesetih let 18. stoletja razvejane naravoslovne – v prvi vrsti mineraloške – stike z učenjaki, rudarskimi strokovnjaki pa tudi amaterji iz vseh družbenih slojev, pretežno v avstrijskih dednih deželah in drugih predelih Nemškega cesarstva ter Italije, a tudi v oddaljenejših koncih Evrope, tako na Švedskem, Norveškem, v Franciji in Veliki Britaniji. Iz posebne registra, kamor je med letoma 1778 in 1793 vpisoval sezname različnim dopisnikom poslanih vzorcev rudnin, nekajkrat pa tudi koncepte pisem, je razvidno, da je imel tedaj v širšem evropskem prostoru približno 50 mineraloških korespondentov, katerim je posredoval nad 5700 vzorcev rudnin.¹ Med osebami, s katerimi je imel Zois bolj ali manj intenzivne stike, izstopajo po svojem pomenu za nadaljnji razvoj naravoslovja poleg nekaterih članov berlinske akademije znanosti² predvsem štirje sodobniki: kustos dvornega naravoslovnega kabineta na Dunaju in eden najvidnejših avstrijskih razsvetljencev druge polovice 18. stoletja Ignaz von Born (1742-1791),³ začetnik eksperimentalne fiziologije Lazzaro Spallanzani (1729-

1799), ki je bil hkrati z Giovannijem Antoniom Scopolijem (1723-1788) profesor naravoslovja na univerzi v Paviji,⁴ kvekerski zdravnik in filantrop iz Londona John Coakley Lettsom (1744-1815)⁵ ter utemeljitelj znanstvene geologije in mineralogije Déodat de Gratet de Dolomieu.

Komtur malteškega reda vitez Dieudonné (Déodat)-Sylvain-Guy-Tancrède de Gratet de Dolomieu se je rodil 23. junija 1750 na družinskem gradu Dolomieu blizu mesta La Tour-du-Pin severno od Grenobla v francoski pokrajini Dauphiné (danes departma Isère). Kot najmlajši sin iz številne in ne ravno premožne družine markizov je zgodaj vstopil v Viteški red bolnišnice sv. Janeza, kjer pa je imel zaradi svoje neuklonljive in pustolovske narave nenehne težave s predstojniki. Prav zato je že v zreli moški dobi iz reda "špitalarjev" izstopil in postal profesor geologije in mineralogije na rudarski fakulteti v Parizu (École des Mines) oz. nato v prirodoslovnem muzeju (Muséum National d'Histoire Naturelle). Že zgodaj se je začel zanimati za naravoslovje, predvsem za mineralogijo in geologijo; v ta namen je študijsko prepotoval velik del Evrope ter navezal široke znanstvene stike. Zaradi prvih uspehov je leta 1778 postal dopisni član pariške Akademije znanosti (Académie Royale des Sciences), kmalu nato tudi njen redni član. Ob preoblikovanju petih osrednjih francoskih učenih družb v Nacionalni inštitut (Institut National, danes Institut de France, 1795) je bil imenovan za rednega člana njegovega prvega razreda za "fizične" vede in matematiko. Ko je izbruhnila velika revolucija, se je dejavno vključil v politični klub *feuillantov*, vendar pa se zatem pod jakobinskim terorjem za vedno odvrnil od političnega delovanja in se povsem posvetil znanstvenemu delu. Kot član znamenite znanstvene ekipe se je udeležil tudi odprave v Egipt pod Bonapartejevim vodstvom (1798-99), ob vrnitvi na Malto pa padel v angleško ujetništvo in za posledicami daljšega bivanja v zaporu umrl 28. novembra 1801, star 51 let.

Najpomembnejša Dolomieujeva knjižna dela so: *Voyage aux îles de Lipari fait en 1781, ou notices sur les îles Aeoliennes pour servir à l'histoire des volcans, suivi d'un mémoire sur une espèce de volcan d'air, et d'un autre sur la température du climat de Malthe et sur la différence de la chaleur réelle et de la chaleur sensible*, Paris,

¹ Zoisov register pošilk vzorcev mineralov in konceptov pisem hrani Arhiv Republike Slovenije (ARS), AS 1052 Rodbina Zois pl. Edelstein, fasc. 20, Posebno udeleževanje, rkp. knjiga odposlanih mineralov 1778-1793. Prvi ga je uporabil Albin BELAR, *Freiherr Sigismund Zois' Briefe mineralogischen Inhalts*, Mitteilungen des Musealvereines für Krain 17/1894, str. 120-134. Citirane številke sem povzel po: Marianne KLEMUN, *Anfänge einer organisierten Verbreitung von Mineralien: Sigismund von Zois (1747-1819)*, Res montanarum. Zeitschrift des Montanhistorischen Vereines für Österreich 20/1999, str. 22-23. Ista avtorica je analizirala vsebino registra in Zoisove dopisnike, ki v njem nastopajo, v svoji razpravi: *Internationale Kontakte und Funktionen des Mineraliensammelns am Beispiel von Sigismund Zois (1747-1819)*, Berichte der Geologischen Bundesanstalt 51/2000, str. 13-20. (Geschichte der Erdwissenschaften in Österreich, Tagung 22. Februar 1999 in Graz). Žal mi v Ljubljani ni dostopno avtoričino obsežejše besedilo "Patriotismus", *internationale Kontakte und Mineraliensammelns in der Provinz - am Beispiel von Sigismund von Zois (1747-1819)*, Freiberg 1999, 85 str. K temu prim. Ernest FANINGER, *Briefe von Freiherr Sigismund Zois mineralogischen Inhalts aus den Jahren 1778-1793*, Geologija 43/2000, str. 9-11. Sam sem citirani register uporabljal v razpravi: Janez ŠUMRADA, *Hacquet, Žiga Zois in francoski naravoslovec Picot de La Peyrouse*, Scopolia. Revija Prirodoslovnega muzeja Slovenije 44/2000, str. 1-34. – O Zoisu kot mineralogu prim. Ernest FANINGER, *Baron Žiga Zois in njegova zbirka mineralov*, Scopolia 6/1983, 32 str.; isti, *Sigismund Freiherr Zois von Edelstein*, Geologija 27/1984, str. 5-25; isti, *Zoisova zbirka mineralov*, Ljubljana 1987, 42 str. (Kulturni in naravni spomeniki Slovenije 158).

² Gl. Günther HOPPE, *Die Beziehungen von Baron Sigismund Zois (1747-1819) zu Berliner Naturforschern*, Geologija 27/1984, str. 27-38.

³ O njem Helmut REINALTER Hrsg., *Die Aufklärung in Österreich. Ignaz Born und seine Zeit*, Wien 1991; o doslej znanih Zoisovih stikih z Bornom J. ŠUMRADA, kot v op. 1, zlasti str. 19 op. 12.

⁴ Čeprav doslej ni izpričanih direktnih Zoisovih stikov s Spallanzanijem, je vendarle jasno, da sta bila vsaj v posrednih odnosih, J. ŠUMRADA, kot v op. 1, str. 11, op. 25.

⁵ Biobibliografski članek o njem v: Sir Leslie STEPHEN and Sir Sidney LEE eds., *The Dictionary of National Biography. From the Earliest Times to 1900*, Vol. XI, Kennett-Lluellyn, Oxford 1959-1960 (reprint), str. 1013-1015.

Serpentel 1783 (komentirana izdaja v italijanščini, Lipari 1991); *Mémoire sur les tremblements de terre de la Calabre pendant l'année 1783*, Rome, A. Fulgoni 1784 (sočasen italijanski prevod: Roma, L. Perego Salvioni 1784); *Mémoire sur les îles Ponces, et catalogue raisonné des produits de l'Etna, pour servir à l'histoire des volcans, suivi de la description de l'éruption de l'Etna du mois de juillet 1787...*, Paris, Cuchet 1788. Nekaj njegovih za razvoj geoloških ved pomembnih besedil je izšlo v tedanjem osrednjem francoskem naravoslovnem mesečniku *Journal de physique*, katerega "marljivi bralec" je bil po lastnih besedah tudi Žiga Zois⁶: *Lettre de M. le Commandeur Déodat de Dolomieu à M. le Baron de Salis-Masklin ... sur la question de l'origine de basalte* (september 1790); *Lettre du Commandeur Déodat de Dolomieu à M. Picot de La Peyrouse ... sur un genre de pierres calcaires très peu effervescentes avec les acides et phosphorescentes par la collision* (julij 1791); *Mémoire sur les pierres composées et sur les roches, par le Commandeur Déodat de Dolomieu* (november 1791)...

Precej komturjevih razprav ter dnevniških in drugih zapiskov je po njegovi smrti vendarle ostalo v rokopisu: tako je dnevnik njegovih zadnjih raziskovalnih potovanj po Alpah izdal T.-C. Brunn-Neergaard, *Journal des derniers voyages du Chevalier Dolomieu dans les Alpes*, Paris, an X (= 1802), 154 str. Šele v prvi polovici 20. stoletja je začel sistematično objavljati njegovo znanstveno zapuščino Dolomieujev biograf in izdajatelj ohranjene korespondence, francoski geolog Alfred Lacroix (1863-1948).⁷ Posebej velja omeniti naslednje: *Notes de voyage de Dolomieu en Portugal et en Espagne 1778* (Bulletin de la Section de géographie 1921); *Une note de Dolomieu sur les basaltes de Lisbonne adressée en 1779 à l'Académie Royale des Sciences* (Comptes rendus des séances de l'Académie des Sciences, tome 167, 1918); *Un voyage géologique en Sicile en 1781, notes inédites de Dolomieu* (Bulletin de la Section de géographie 1918); *L'Exploration géologique des Pyrénées par Dolomieu en 1792. Documents inédits*, Bagnères-de-Bigorre, de Péré s.d., 61 str.; *Dolomieu en Égypte (30 juin 1798-10 mars 1799). Manuscrits retrouvés ...*, Le Caire, Institut français d'archéologie orientale 1922, VIII+140 str.; *Un manuscrit inédit de Dolomieu sur la minéralogie du Dauphiné* (Bulletin de la Société de statistique, des sci-

ences naturelles et des arts industriels de l'Isère 40, 1919). Številnim Lacroixovim objavam navkljub se zdi, da je del Dolomieujevih dnevnikov z znanstvenih potovanj še vedno ohranjen zgolj v rokopisu.⁸ Švicarski naravoslovec de Saussure je sicer 1796. imenoval v Dolomieujevo čast kamnino, ki jo je v Alpah v obilici, "dolomie"; šele kasneje se je prišlo sedanje ime – dolomit.

Eden od najbližjih znanstvenih sodelavcev in dopisnikov komturja iz reda "špitalarjev" je bil naravoslovec iz Toulousea na jugozahodu Francije Philippe-Isidore Picot baron oz. pozneje markiz de La Peyrouse (1744-1818). Moža sta se zblížala leta 1782, ko sta skupaj nabirala rastline v Pirenejih in pri tem odkrila znana najdišča mineralov v dolini Barèges,⁹ prirčne in prijateljske odnose pa ohranila vse do Dolomieujeve smrti.¹⁰ Picot, ki si je dopisoval z obema tedaj najpomembnejšima ljubljanskima naravoslovcema, Balthasarjem Hacquetom in Žigo Zoisom – znana so štiri Hacquetova in šest Zoisovih pisem francoskemu naravoslovcu ter en Picotov dopis Zoisu¹¹ – je prišel najkasneje jeseni 1782 na misel, da bi svojega novega prijatelja povezal z ljubljanskim korespondentom Zoisom. Ne pa s Hacquetom, s katerim je moral toulouški baron doživeti nekaj neprijetnega že konec leta 1779 ali v začetku 1780., saj je o svojih težavah z "Bretoncem" poročal Zoisu v danes neznanem pismu od 14. januarja 1780, Zois pa mu je 3. junija 1780 dokaj odkrito odpisal o svojih pogledih na "Bretončev" značaj in o razmerju z njim.¹²

Picot je torej v pismu z dne 21. oktobra 1782, s katerim zdaj ne razpolagamo, obvestil ljubljanskega barona, da je o njem govoril z Dolomieujem. V svojem odgovoru od 29. januarja 1783 je Zois zapisal: "Brezmejno sem Vam hvaležen za dobroto, da ste govorili o meni z g. komturjem Déodatom de Dolomieujem. Ker ima naše pristanišče Trst nekaj neposredne trgovine z Malto, mi bo zelo

⁶ Prim. Zoisovo pismo Picotu de La Peyrousu, Ljubljana 3. 6. 1780, J. ŠUMRADA, kot v op. 1, str. 8, pismo št. 7, str. 22.

⁷ Temeljno biografsko in bibliografsko delo, v katerem je objavljena tudi ohranjena Dolomieujeva korespondenca, je: Alfred LACROIX, *Déodat Dolomieu, membre de l'Institut National (1750-1801). Sa correspondance. Sa vie aventureuse. Sa captivité. Ses oeuvres*, Paris, Perrin 1921, tomes I-II, 255 in 324 str.

⁸ Arnaud de MAUREPAS, *Économie et finances au XIXe siècle. Guide du chercheur 1789-1870*, Paris, Comité pour l'histoire économique et financière de la France 1998, str. 538, navaja skupino Dolomieujevih neobjavljenih rokopisov, ki jih hranijo v Parizu v Institut de France, Académie des Sciences, pod signaturo 4 J.

⁹ Alfred LACROIX, *Notice historique sur Déodat Dolomieu, membre de la Section de minéralogie de la Première classe de l'Institut National ...*, Paris, Gauthier-Villars 1918, str. 6. – Biografske in bibliografske podatke o Picotu de La Peyrousu gl. pri J. ŠUMRADA, kot v op. 1, str. 3-4.

¹⁰ Ohranilo se je 35 pisem, ki jih je med 1783 in 1801 napisal Dolomieu Picotu de La Peyrousu in jih hranijo v Bibliothèque Centrale du Muséum National d'Histoire Naturelle v Parizu. Objavil jih je A. LACROIX, kot v op. 7, passim.

¹¹ Objavljena so pri J. ŠUMRADA, kot v op. 1, passim.

¹² Gl. J. ŠUMRADA, kot v op. 1, str. 9 in pismo št. 7, str. 20. – Zakaj dvomim, da je bil Hacquet rojen v Bretanji, kot trdi v avtobiografiji, prim. prav tam, str. 12-13.

lahko občevati s tem znanstvenikom, če me bo počastil z naročili za potrebe svojega kabineta. Hkrati se bom mogel obogatiti z njegovim znanjem v vulkanski veji, ki me nadvse zanima".¹³ Zois je torej prepustil pobudo za navezavo stikov učenemu komturju, kar potrjuje tudi Dolomieu v svojem prvem znanem dopisu Picotu de La Peyrousu iz Marseilla 10. aprila 1783: "Dajte mi točen naslov Vašega barona s Tirolskega [sic], da mu bom mogel naravnost pisati, ko bom na Malti".¹⁴ In par mesecev pozneje, že z Malte, ko je Ljubljčanov "točni naslov" očitno že dobil: "Pisal bom baronu Zoisu, ko mi bo ustrezalo. Če ima rad vulkanske proizvode, sem njegov človek".¹⁵ Čeprav njegovega prvega dopisa v Ljubljano danes ni v evidenci, ga je Dolomieu res kmalu sestavil in odposlal, v njem pa med drugim izrazil pripravljenost, posredovati Zoisu zbirko vzorcev vulkanskih kamnin. O vsebini pisma je obvestil tudi prijatelja v Toulouse, saj le-ta 18. avgusta 1783 piše Zoisu: "Ker vem, da se komtur de Dolomieu pripravlja, da Vam bo poslal, kar je zbral na svojih potovanjih, Vam sam nisem odposlal ničesar, kar imam od njega. Navdušeni boste nad vulkanskim delom [vzorci, J. Š.] in zadovoljni s publikacijo, ki jo je pravkar objavil pod naslovom Potovanje na Liparske otoke".¹⁶ Do konca leta 1783 Dolomieu še ni dočkal Zoisovega odgovora na svoje uvodno pismo, saj je tedaj potarnal Picotu de La Peyrousu: "Še vedno nisem prejel odgovora barona Zoisa, zato ne vem, ali pristaja na menjavo [vzorci mineralov, J.Š.]. Predmete bi mu mogel pošiljati prek Benetk, toda mora mi povedati, ali ima kakšnega dopisnika v tem mestu".¹⁷ Pošiljko, ki jo je bil predlagal, pa je Dolomieu v Ljubljano zagotovo odposlal: v zapuščini Žige in Karla Zoisa v Narodnem muzeju namreč najdemo francoski pisani *"Katalog naravoslovnih predmetov v zabojih, poslanih g. baronu Žigi Zoisu"* (*Catalogue des objets d'histoire naturelle contenus dans les caisses envoyées à M. le Baron Sigismond Zois*, 5 str.). Da

je nedatirani in anonimni "katalog" rudnin v resnici prišel od učenjaka z Malte, dokazuje Zoisov pripis s svinčnikom na hrbtu seznama: Dolomieu.¹⁸

O najintenzivnejšem in zato najzanimivejšem obdobju odnosov med Zoisom in Dolomieujem, ki je posledično pripeljalo tudi do Francozovega obiska v Ljubljani leta 1784, vemo žal zelo malo. Njuni stiki so gotovo napredovali, podatki, morebiti tudi vzorci, ki jih je preje(ma)l od Zoisa, pa so se učenjaku z Malte zdeli tako zanimivi, da se je odločil odpotovati na Kranjsko. Kot nalašč prav v času, ključnem za to potovanje, Dolomieu dolgo ni pisal v Toulouse, od Silvestrovega 1783 vse do začetka septembra 1784. Zois pa se Picotu še dlje ni oglasil: na pismo, sestavljeno v Toulouse sredi avgusta 1783 je odgovoril šele – v začetku maja 1785! Jasno je vendarle, da je Dolomieujevo pismo toulouškemu naravoslovcu, datirano v Rimu 6. septembra 1784, nastalo že po njegovem obisku pri Zoisu. V njem se komtur najprej opravičuje, ker že zelo dolgo ni bil odpisal, zatem pa navaja, da se je po daljšem bivanju v Firencah, kjer si je natančno ogledal naravoslovni kabinet toskanskega velikega vojvode – pač bodočega cesarja Leopolda II. – in izletu na Elbo za nekaj časa ustalil v Rimu. Nato nadaljuje: "Pravkar sem prejel pismo barona Žige Zoisa, ki me prosi, naj Vam posredujem njegovo opravičilo, ker Vam že dolgo ni pisal. Bil je bolan in ga mrzlica še ni popustila. Obljublja mi veliko stvari, se razume za moj denar; sčasoma Vam bom povedal, kaj mi bo poslal. Mislim, da sem spoznal, da se gre včasih naravoslovnega trgovca; eden od njegovih dopisnikov z otoka Elbe mi je povedal, da mu pošilja veliko število zabojev z vzorci železove rude, ki jih zatem razširja po Nemčiji. Vendar se delajte, da nič ne veste o tem odkritju".¹⁹

Iz komturjevega pisanja veje nezaupanje do Zoisa, ki je imel, kot ocenjuje Marianne Klemun, "specifično zbirateljsko prakso" (spezifische Sammelpraxis), s štirimi temeljnimi značilnostmi: 1. tesna soodvisnost Zoisovega izmenjavanja vzorcev rudnin z njegovim podjetništvom; 2. širok medna-

¹³ J. ŠUMRADA, kot v op. 1, str. 10 in pismo št. 9 str. 25.

¹⁴ "Donnez-moi exactement l'adresse de votre baron du Tyrol [sic], pour que je puisse lui écrire directement, lorsque je serai à Malte", Dolomieujevo pismo Picotu de La Peyrousu, Marseille 10. 4. 1783, A. LACROIX, kot v op. 7, I, št. 15, str. 103-105. – Izdajatelj korespondence poudarja na str. 107, op. 2, da je s "tirolskim baronom" mišljen Zois in mu posveča tudi opombo na str. 108.

¹⁵ Dolomieujevo pismo Picotu de La Peyrousu, Malta 3. 6. 1783, A. LACROIX, kot v op. 7, I, št. 16, str. 108: "J'écirai au baron de Zoïs que [sic] je serai arrangé. S'il aime les productions volcaniques, je suis son homme".

¹⁶ Pismo Picota de La Peyrousa Žigi Zoisu, Toulouse 18. 8. 1783, J. ŠUMRADA, kot v op. 1, št. 10, str. 27.

¹⁷ A. LACROIX, kot v op. 7, I, št. 20, str. 119, Dolomieujevo pismo Picotu de La Peyrousu, Malta 31. 12. 1783: "Je n'ai point reçu de réponse du baron de Zoïs et par conséquent je ne sais s'il accepte un commerce d'échange. Je pourrais lui faire passer par Venise les objets que je lui enverrais, mais il faut qu'il me dise s'il a quelque correspondant dans cette ville".

¹⁸ Narodni muzej Ljubljana, Korespondenca Žige in Karla Zoisa, mapa 3b, obračun 90. Prim. Jože FAGANEL, *Zoisovi rokopisi. Popis I*, Ljubljana, ZRC SAZU 1999, št. 150, str. 47 s.v. Déolomien.

¹⁹ "Je viens de recevoir une lettre du baron Sigismond Zoïs, qui me charge de vous faire agréer ses excuses s'il ne vous a pas écrit depuis longtemps; il a été malade et la fièvre même ne l'a pas encore quitté. Il me promet beaucoup de choses, pour mon argent s'entend; je vous dirai dans le temps ce qu'il m'aura envoyé. Je crois avoir reconnu qu'il faisait quelquefois le marchand d'histoire naturelle; un de ses correspondants de l'île d'Elbe m'a dit qu'il lui envoyait un grand nombre de caisses de mines de fer, qu'ensuite il répandait en Allemagne. Mais ne faites pas semblant de cette découverte", A. LACROIX, kot v op. 7, I, št. 24, str. 125, Dolomieujevo pismo Picotu de La Peyrousu, Rim 6. 9. 1784.

rodni krog njegovih stikov; 3. vključenost v skupnost zbiralcev ne glede na stanovsko pripadnost posameznikov; 4. prek zbirateljstva stopa Zois v naravoslovno znanost svojega časa (Verwissenschaftlichung).²⁰ V tem smislu se zdi, da Dolomieu ni razumel, da sta pri Zoisu zbiranje in posredovanje oziroma zamenjevanje vzorcev mineralov najtesneje povezana z njegovim podjetjem oz. s proizvodno-trgovsko železarsko dejavnostjo. Čeprav sta oba pripadala družbeni in intelektualni eliti svoje dobe, je morebiti mogoče tako veliko razliko v pojmovanju odnosa med poslom na eni ter zbirateljstvom oz. stroko na drugi strani pojasnjevati z njunim različnim družbenim izvorom. Dolomieu je bil potomec starega, obubožanega plemstva, ki je povečini vihalo nos nad poslovno dejavnostjo in menilo, da ni primerno, da bi se višji družbeni sloji neposredno ukvarjali z njo; po drugi strani je bil Zois sin obogatelega trgovca, podedoval je kupljeni baronski naslov in se, čeprav zemljiški gospod, še naprej ukvarjal z železarstvom in trgovino.

V navedenem pismu z začetka septembra 1784 je član malteškega viteškega reda tudi sporočil v Toulouse, da je "pisal pred tremi tedni Scopoliu, da bi ga pripravil, naj si začne dopisovati z Vami in Vam pošlje vzorce svojih rastlin s Kranjskega, vendar mi ni odgovoril. Celo vrnil mi je neko knjigo, ki sem mu jo bil posodil, ne da bi mi pisal. Obrnite se naravnost nanj in mu recite, da sem ga jaz moral opozoriti na Vas in videli boste, ali bo ta poskus bolj uspešen. Drug drugemu bosta lahko pošiljala kar želita preko Genove, ki je zelo blizu Pavije; ti mesti imata stalne trgovske stike".²¹ Šele novembra je zatem Dolomieu javil Picotu z Malte, da je "prejel Scopolijeva pisma, v katerih pravi, da bo imel veliko veselja z Vašim dopisovanjem".²² Dejansko sta v zapuščini Picota de La Peyrousa ohranjeni dve Scopolijevi pismi iz leta 1786,²³ stiki, ki sta jih vzpostavila z Dolomieujevim posredo-

vanjem pa so se pokazali za plodne: nekdanji idrijski rudniški zdravnik je bil že leta 1785, gotovo s Picotovim priporočilom, izbran za člana Kraljeve akademije znanosti v Toulousu (Académie Royale des Sciences de Toulouse) in je v njenem glasilu 1788. objavil krajšo razpravo. Picota de La Peyrousa – pa tudi Dolomieuja – je Scopoli sicer prišteval k tistim učenjakom, s katerimi si je največ dopisoval.²⁴ Skupnega dopisnika iz Pavije sicer omenja komtur mineralog še v pismu iz januarja 1787; Scopoliu da je poslal neki herbarij.²⁵

Da je bil Dolomieu, preden je sestavil pismo, datirano s 6. septembrom 1784, res pri Zoisu v Ljubljani, izpričuje poleg skopega poročila njegovega gostitelja (prim. spodaj) pravzaprav le še mnenje, ki se je komturju zapisalo – o *Hacquetu*, s katerim se mu v majhnem kranjskem glavnem mestu pač ni bilo težko srečati! "V Ljubljani sem videl doktorja Hacqueta, ki objavlja ogromno mineraloških in botaničnih del; o njem Vam nisem govoril, ker nisem vedel, da ste bili v stikih z njim. Ima duha in znanje, toda zdi se mi, da ne prebavlja dovolj svojih idej in sistemov ter da se mu preveč mudi odločati na prvi pogled. Nasploh so vsi ti Nemci zelo učeni, skoraj vsi Italijani pa zelo nevedni".²⁶ Francoz na obisku na Kranjskem je imel torej "Bretonca" iz Ljubljane – za *Nemca*! Hacquet, ki je dobro pisal (in govoril?) po nemško, je v svoji ljubljanski dobi – kar kaže prav njegovo

²⁰ M. KLEMUN 1999, kot v op. 1, str. 22.

²¹ A. LACROIX, kot v op. 7, I, št. 24, str. 125-126, Dolomieujevo pismo Picotu de La Peyrousu, Rim 6. 9. 1784: "J'ai écrit, il y a trois semaines, à Scopoli, pour l'engager à entrer en correspondance avec vous et à vous envoyer des échantillons de ses plantes de la Carniole, mais il ne m'a point répondu. Il m'a même renvoyé un livre que je lui avais prêté sans m'écire. Adressez-vous directement à lui, en lui disant que je dois l'avoir prévenu, et vous éprouverez si cet essai sera plus heureux. Vous pourriez mutuellement vous faire parvenir ce que vous voudriez vous envoyer, par Gênes qui est très près de Pavie; ces deux villes ont ensemble un commerce continuel".

²² "J'ai reçu des lettres de Scopoli, où il me dit qu'il aura grand plaisir à votre correspondance", Dolomieujevo pismo Picotu de La Peyrousu, Malta 8. 11. 1784, A. LACROIX, kot v op. 7, I, št. 25, str. 131-132.

²³ Gre za pismi od 21.2. in 15. 4. 1786, ki v ničemer ne zadevata slovenskih dežel, J. ŠUMRADA, kot v op. 1, str. 3, op. 6.

²⁴ Ioannis Antonii SCOPOLI *Vitae meae vices*, v njegovem delu *Deliciae florae et faunae insubricae*, pars III, Ticini 1788, str. 83-85, kjer sta med korespondenti, s katerimi si je Scopoli največ dopisoval (eruditi viri, cum quibus commercium litterarium colui, fuere imprimis sequentes), naštet tudi "Illustrissimus Dominus Deodatus de Dolomieu, Eques Teutonicus [sic]" in "Illustrissimus Liber Baro a Lapeirouse". Med znanstvenimi družbami, ki so Scopolija sprejele medse kot svojega člana, je navedena tudi "Societas Regia Scientiarum Tolosana". – A. LACROIX, kot v op. 7, I, str. 126, op. navaja Mémoires de l'Académie Royale des Sciences de Toulouse, tome III, 1788, kjer je objavljena Scopolijeva "analyse du feldspath cristallisé de Baveno". – Na citirano Scopolijevo delo me je opozorila prof. dr. Darinka SOBANOV, izdajateljica pismen znamenitega švedskega naravoslovca Carla von Linnéja Scopoliu (Ljubljana 1995), za kar se ji tudi tukaj pristržno zahvaljujem.

²⁵ Dolomieujevo pismo Picotu de La Peyrousu, Malta 10. 1. 1787, A. LACROIX, kot v op. 7, I, št. 46, str. 173.

²⁶ A. LACROIX, kot v op. 7, I, št. 24, str. 126-127, Dolomieujevo pismo Picotu de La Peyrousu, Rim 6. 9. 1784: "J'ai vu à Laibach le docteur Hacquet, qui publie une immensité d'ouvrages de minéralogie et de botanique; je ne vous en ai pas parlé parce que je ne savais pas que vous eussiez été en relations avec lui. Il a de l'esprit, des connaissances, mais il me paraît qu'il ne digère pas assez ses idées et ses systèmes, et qu'il se hâte trop de décider sur le moindre aperçu. En général tous ces Allemands sont très savants et presque tous les Italiens fort ignorants". – Zanimivo je, da se je Lacroixu zdelo potrebno v opombi zatrditi, da Hacquet ni Nemec, temveč Francoz in rojen v Bretanji, op. prav tam.

dopisje s Picotom de La Peyrousom²⁷ - izkazoval slabo poznavanje pisne francoščine. Iz Dolomieujevega mnenja izhaja, da je francosko očitno tudi govoril tako, da ga je imel rojen Francoz za Nemca. Droben, a dragocen prispevek k vprašanju Hacquetovega izvora, katerega smo sicer orisali na drugem mestu.²⁸ Znano je tudi, da je Dolomieu pri svojem znanstvenem delu uporabljal Hacquetove objave; to velja vsaj za *Plantae alpinae carniolicae* (Dunaj 1784), o kateri piše iz Rima koncem aprila 1790 Picotu, da si je v večnem mestu ne more oskrbeti, kajti "...nihče tukaj je nima in mi ne zna povedati, kje naj jo najdem".²⁹

Čeprav je bil Dolomieu nezaupljiv do Zoisa oz. njegove "specifične zbirateljske prakse", je po vrnitvi s Kranjskega težko pričakoval mineraloško pošiljko svojega ljubljanskega gostitelja. Še posebej zato, ker je menil, da si bo z njo izpopolnil lastno zbirko in za dalj časa prenehal z dragimi nabavami, ki so ga denarno uničevale: "Čakam na tisto, kar mi je gotovo kupil Zois, potlej pa si bom dolgo odpočil; sicer pa imam za posameznika precej popolno zbirko".³⁰ Toda pošiljke ni in ni bilo. Zakaj? Na pojasnilo naletimo šele v Zoisovem dopisu Picotu de La Peyrousu iz 5. maja 1785, kjer najprej opravičuje zamudo v stikih z njim samim, Švedom Salomonom von Stockenströmom³¹ in Dolomieujem: "Moje uničeno zdravje se zoperstavlja vsem mojim željam. V zadnjih letih sem imel le nekaj kratkih in redkih premorov, prekratkih, da bi bil mogel izpolniti naloge, ki mi jih nalaga dopisovanje in da bi bil mogel raziskovati in se ukvarjati s pošiljkami. Od odhoda g. de Dolomieuja do meseca januarja [1785, J.Š.] mi moje stanje ni dopuščalo, da bi delal". Ljubljanski mineralog se je ob tem tudi zavedal, da mu manjkajo reprezentativni vzorci rudnin, npr. s Tirolskega in iz Banata, da bi jih vključil v pošiljko. Pošiljki za malteškega komturja in toulouškega barona je kljub vsemu sestavil in sta čakali v Trstu od srede januarja 1785, da ju vkrcajo za Marseille oz. Malto. Po Zoisovi izjavi vse od novembra 1784 naprej v Trstu ni bilo vkrcanj blaga za Malto, šele 2. maja pa se je pojavila ladja, ki je sprejela tri zaboje za Marseille, namenjene Picotu de La Peyrousu. Njihovo vsebino je Zois natančno popisal v pismu, dvojnik seznama pa

poslal s pošiljko vred švedskemu konzulu Fölschu³² v Marseille, s prošnjo, naj zaboje posreduje v Toulouse. Kot Dolomieu sam, tudi Zois ni ravno zgovoren o obisku malteškega komturja-mineraloga: "Veliko sva govorila o vulkanih in lavi; obenem sem ga še bolj nadlegoval z mineraloško zgodovino Elbe, ki mu je za raziskovanje na dosegu roke"; po Zoisu bi tako spreten opazovalec kot je Dolomieu tam gotovo našel številne zanimivosti, "vredne analize". Jeseni 1784, tako Zois v pismu Picotu de La Peyrousu, mu je komtur – očitno že po svojem odhodu s Kranjskega – poslal svoje najpomembnejše zgodnje delo o potresih na Kalabriji leta 1783, ki ga je prav tedaj objavil v Rimu v francoščini (in italijanskem prevodu). Knjiga z ostanki Dolomieujevega posvetila na naslovnem listu je še vedno ohranjena v Narodni in univerzitetni knjižnici.³³ Ljubljancu se je zdela "tisočkrat bolj poučna od zvezkov formata *in folio*, ki so jih izdali akademiki iz Neaplja". Zatem poroča, da je prebral tudi Dolomieujevo knjigo Potovanje na Liparske otoke,³⁴ kar pomeni, da mu je Picot avgusta 1783 pravilno napovedal, da jo bo prejel od malteškega komturja obenem z vzorci mineralov. To Dolomieujevo knjigo je ocenil Zois za "polno novih dejstev in izjemno zanimivih opažanj, podprto s teorijo, ki me je v celoti prepričala".³⁵

V svojem zadnjem znanem pismu v Toulouse Zois ni znal napovedati, kdaj bo pošiljka za Dolomieuja odpotovala iz tržaškega pristanišča na Malto. Najpozneje jeseni pa je malteški mineralog z njo že razpolagal, kajti sredi oktobra 1785 je obvestil prijatelja v Toulouse, da je "prejel od barona Zoisa precej lepo pošiljko", v kateri sta po njegovem prednjačila vulfenit in malahit. Če je res, kar je ob tej priložnosti zapisal Picotu, namreč, "tisto, kar Vam bo [Zois, J.Š.] poslal, mora vsebovati bolj ali manj iste stvari",³⁶ potem je vsebino

²⁷ J. ŠUMRADA, kot v op. 1, pisma št. 1-4, str. 14-17.

²⁸ J. ŠUMRADA, kot v op. 1, str. 12-13.

²⁹ Dolomieujevo pismo Picotu de La Peyrousu, Rim 28. 4. 1790, A. LACROIX, kot v op. 7, I, št. 84, str. 239.

³⁰ "J'attends ce que doit m'avoir acheté Zois et après cela je me repose pour longtemps; d'ailleurs je suis assez complet pour un particulier", Dolomieujevo pismo Picotu de La Peyrousu, Malta 8. 11. 1784, A. LACROIX, kot v op. 7, I, št. 25, str. 131-132.

³¹ O Zoisovem in Picotovem švedskem dopisniku Salomonu von Stockenströmu prim. J. ŠUMRADA, kot v op. 1, str. 5-7 in M. KLEMUN 2000, kot v op. 1, str. 20.

³² Kot svojo zvezo za posredovanje pošiljk rudnin omenjata tako Picot de La Peyrouse kot Zois švedskega konzula v Marseillu Philippa Fölscha (J. ŠUMRADA, kot v op. 1, pismi št. 10 in 11, str. 27-29), prek njega pa sta se povezovala tudi Picot in Dolomieu (A. LACROIX, kot v op. 7, I, pisma št. 20, 28, 51, 70; II, pismo št. 94).

³³ NUK 8380. Knjiga je bila očitno po prihodu v Ljubljano zaradi vezave močno obrezana, zato del Dolomieujevega posvetila na robovih naslovnega lista manjka. Danes tam beremo le: "A Monsieur le Baron [...] Zois de la part [...] ", in se zdi, da je bilo posvetilo formalno in precej neosebno. – Zois je imel v svoji knjižnici tudi nemški prevod razprave o potresih na Kalabriji, ki je izšel v Leipzigu 1789 (NUK 8425).

³⁴ Knjige o potovanju na Liparske otoke, ki je v francoskem izvirniku izšla v Parizu leta 1783, v katalogu NUK danes ne najdemo.

³⁵ Prim. Zoisovo pismo Picotu de La Peyrousu, Ljubljana 5. 5. 1785, J. ŠUMRADA, kot v op. 1, str. 10-11, št. 11, str. 29-31.

³⁶ A. LACROIX, kot v op. 7, I, št. 33, str. 149, Dolomieujevo pismo Picotu de La Peyrousu, Malta 18. 10. 1785: "J'ai reçu du baron Zois un assez bel envoi, sur-

Zoisove pošiljke Dolomieuju mogoče rekonstruirati na podlagi seznama, ki ga poznamo iz zadnjega Zoisovega pisma Picotu de La Peyrousu.

Zdi se, da sta Zois in Dolomieu opustila neposredne korespondenčne stike že pred izbruhom francoske revolucije. Zois je vendarle tudi v naslednjih letih in desetletjih pobliže spremljal Dolomieujeve objave, saj je imel med knjigami mineraloške in geološke vsebine tudi: njegovo delo o Pontinskem otočju (Isole Ponziane) in Etni v izvirniku (Pariz 1788) in nemškem prevodu (Leipzig 1789),³⁷ eno od zadnjih komturjevih publikacij sploh z naslovom *Sur la philosophie minéralogique et sur l'espèce minéralogique*, Paris, an IX (= 1801),³⁸ pa nemški prevod posthumno izdanih dnevnikov s potovanj po Alpah (Berlin 1802).³⁹

VIRI

Zoisov register pošiljk vzorcev rudnin in konceptov pisem, 1778-1793: Arhiv Republike Slovenije (ARS) Ljubljana, AS 1052 Rodbina Zois pl. Edelstein, fasc. 20, Posebno udejstvovanje.

Dolomieujev "Catalogue des objets d'histoire naturelle contenus dans les caisses envoyées à M. le Baron Sigismond Zois": Narodni muzej Ljubljana, Korespondenca Žige in Karla Zois, mapa 3b, obračun 90.

NUK 8372

NUK 8380

NUK 8425

NUK 9135

NUK 9167

LITERATURA

BELAR Albin, 1894: Freiherr Sigismund Zois' Briefe mineralogischen Inhalts. Mittheilungen des Musealvereines für Krain. Zweite Abtheilung: Naturkundlicher Theil, 17, 120-134.

FAGANEL Jože, 1999: Zoisovi rokopisi. Popis I, Ljubljana, ZRC SAZU.

FANINGER Ernest, 1983: Baron Žiga Zois in njegova zbirka mineralov. Scopolia. Revija Prirodoslovnega muzeja Slovenije, 6, 1-32.

FANINGER Ernest, 1984: Sigmund Freiherr Zois von Edelstein. Geologija, 27, 5-25.

FANINGER Ernest, 1987: Zoisova zbirka mine-

ralov, Ljubljana (Kulturni in naravni spomeniki Slovenije 158).

FANINGER Ernest, 2000: Briefe von Freiherr Sigismund Zois mineralogischen Inhalts aus den Jahren 1778-1793. Geologija, 43, 9-11.

HOPPE Günther, 1984: Die Beziehungen von Baron Sigismund Zois (1747-1819) zu Berliner Naturforschern. Geologija, 27, 27-38.

KLEMUN Marianne, 1999: Anfänge einer organisierten Verbreitung von Mineralien: Sigmund von Zois (1747-1819). Res montanarum. Zeitschrift des Montanhistorischen Vereines für Österreich, 22-23.

KLEMUN Marianne, 2000: Internationale Kontakte und Funktionen des Mineraliensammelns am Beispiel von Sigmund Zois (1747-1819). Berichte der Geologischen Bundesanstalt, 50 (Geschichte der Erdwissenschaften in Österreich, Tagung 22. Februar 1999 in Graz), 13-20.

LACROIX Alfred, 1918: Notice historique sur Déodat Dolomieu, membre de la Section de minéralogie de la Première classe de l'Institut National, Paris, Gauthier-Villars.

LACROIX Alfred, 1921: Déodat Dolomieu, membre de l'Institut National (1750-1801). Sa correspondance. Sa vie aventureuse. Sa captivité. Ses oeuvres, Paris, Perrin, I-II.

MAUREPAS Arnaud de, 1998: Économie et finances au XIXe siècle. Guide du chercheur 1789-1870, Paris, Comité pour l'histoire économique et financière de la France.

REINALTER Helmut Hrsg., 1991: Die Aufklärung in Österreich. Ignaz Born und seine Zeit, Wien.

SCOPOLI Ioannes Antonius, 1788: Vitae meae vices, in: Deliciae florae et faunae insubricae, Ticini, III, 79-87.

STEPHEN Sir Leslie, LEE Sir Sydney eds., 1959-1960: The Dictionary of National Biography. From the Earliest Times to 1900, reprint, Oxford, Oxford University Press, Vol. XI, 1013-1015.

ŠUMRADA Janez, 2000: Hacquet, Žiga Zois in francoski naravoslovec Picot de La Peyrouse. Scopolia. Revija Prirodoslovnega muzeja Slovenije, 44, 1-34.

R É S U M É

Žiga Zois et Déodat de Dolomieu

Le baron Žiga (Sigismund) Zois (1747-1819) était un noble de Ljubljana (all. Laibach, en ce temps-là

tout en mine de plomb jaune [Lacroix komentira: vulfenit, J.S.] et en mine de cuivre soyeuse [Lacroix: malahit, J.S.]; ce qu'il vous enverra, doit contenir à peu près les mêmes choses".

³⁷ NUK, signaturi 8372 in 8425.

³⁸ V Zoisovi knjižnici sta bila tako francoski izvirnik omenjenega dela (NUK 9135) kot tudi nemški prevod, izdan v Hamburgu-Mainzu leta 1802, NUK 9167.

³⁹ NUK 9168.

chef-lieu du duché habsbourgeois de Carniole), mécène et guide spirituel du mouvement d'éveil national slovène au tournant des XVIIIe et XIXe siècles. Entre 1778 et 1793, il entretint dans tous les domaines des sciences naturelles, plus particulièrement dans celui de la minéralogie, des relations suivies avec des savants, des experts en minerais et même des scientifiques amateurs de toutes les classes sociales. Il avait à peu près 50 correspondants dispersés dans toute l'Europe (en Suède, en Norvège, en France, en Grande-Bretagne, en Italie, dans les autres pays de l'Empire) à qui il fit parvenir au total plus de 5700 échantillons de minéraux. Parmi ces correspondants, certains jouèrent un rôle important dans l'essor des sciences naturelles, comme certains membres de l'Académie des sciences de Berlin, de même qu'Ignaz von Born (1742-1791), le plus important adepte autrichien des Lumières de la deuxième moitié du XVIIIe siècle, Lazzaro Spallanzani (1729-1799), fondateur de la physiologie expérimentale de l'Université de Pavie (avec qui Zois semble avoir eu des rapports dont nous ignorons encore le détail), le médecin londonien et philanthrope John Coakley Lettsom (1744-1815) et le Français Déodat de Gratet de Dolomieu (1750-1801), Commandeur de l'Ordre de Malte et fondateur de la géologie et de la minéralogie scientifiques.

L'un des collaborateurs scientifiques les plus proches de Dolomieu était Philippe-Isidore Picot de La Peyrouse (1744-1818), savant de Toulouse dans le sud-ouest de la France, qui entretenait des relations épistolaires avec deux naturalistes de Ljubljana, Balthasar Hacquet de La Motte (1739/40-1815) et Zois. Au plus tard courant automne 1782, Picot conçut de mettre en rapport Dolomieu et Zois, ce qui permit aux deux scientifiques d'entrer en contact direct au printemps 1783. Dolomieu envoya également à Zois des échantillons d'objets d'intérêt scientifique (son *Catalogue des objets d'histoire naturelle contenus dans les caisses envoyées à M. le Baron Sigismond Zois* est conservé au Musée National de Ljubljana), ainsi que son nouvel ouvrage *Voyages aux îles de Lipari* (Rome 1783). Manifestement leurs rapports devinrent rapidement plus étroits puisqu'en 1784, avant le mois de septembre, Dolomieu vint à Ljubljana rendre visite à Zois. Malheureusement, nous savons très peu de choses sur cette visite. Ce qui est sûr, c'est que Zois ne fit pas la meilleure impression à Dolomieu, comme en témoigne la lettre de septembre 1784 que ce dernier écrivit à Picot. Dans cette lettre, Dolomieu écrit que Zois "*promet beaucoup de choses, pour mon argent s'entend; je vous dirai dans le temps ce qu'il m'aura envoyé*". Dolomieu pensait avoir reconnu dans Zois un "*marchand*

d'histoire naturelle" occasionnel et adressait à Picot la requête suivante: "*ne faites pas semblant de cette découverte*". La méfiance de Dolomieu avait au moins en partie pour cause "la pratique très spécifique de collectionneur" (Marianne Klemun) qui était celle de Zois. Celle-ci dépendait étroitement de son activité de production et de commerce du fer. Le Commandeur maltais rencontra également dans la petite Ljubljana Hacquet qui, d'après son autobiographie, aurait été originaire du Conquet (Finistère) en Bretagne. Son jugement à son égard est que le savant "breton" de Ljubljana "*ne digère pas assez ses idées et ses systèmes*"; en outre, il le considère comme étant allemand, et non français. Hacquet, qui écrivait (et parlait?) bien l'allemand, fit preuve durant toute l'époque de son séjour à Ljubljana d'une très piètre connaissance du français écrit. Il semblerait que son français oral laissât également à désirer, puisqu'un Français de souche le prenait pour un Allemand! Il s'agit là d'une petite indication qui apporte une contribution précieuse aux recherches sur les origines d'Hacquet (à ce sujet, voir: *Scopolia. Journal of the Slovenian Museum of Natural History*, no. 44/2000).

En raison de son mauvais état de santé et des mauvaises communications avec Malte, Zois ne parvint pas à satisfaire rapidement les attentes de Dolomieu. Il fallut attendre courant 1785 pour qu'il pût lui envoyer ce que le savant français mentionna comme "*un assez bel envoi*" d'échantillons de minerais. Picot reçut un envoi similaire. Peu après la fin du séjour de Dolomieu à Ljubljana, Zois reçut de ce dernier un exemplaire dédié de son ouvrage intitulé *Mémoire sur les tremblements de terre de la Calabre* (Rome 1784) et, durant les décennies qui suivirent, il continua à s'intéresser à la production scientifique de Dolomieu: c'est ce dont témoignent les ouvrages de Dolomieu en version originale et en traduction allemande de la bibliothèque ljubljanaise du savant baron adepte des Lumières, conservés aujourd'hui à la Bibliothèque Nationale et Universitaire de Ljubljana. Cependant, les contacts épistolaires directs semblent avoir été interrompus avant le début de la révolution française.

Une fois en Italie après son séjour à Ljubljana, Dolomieu mit en relation Picot de La Peyrouse également avec Giovanni Antonio Scopoli (1723-1788), collègue universitaire de Spallanzani à Pavie, qui avait été pendant de nombreuses années médecin dans les mines d'Idrija en Carniole. Il lui écrivit "*pour l'engager à prendre contact avec vous [Picot, J. Š.] et à vous envoyer des échantillons de ses plantes de la Carniole*". Par la suite, Picot resta en bonnes relations avec Scopoli jusqu'à la mort de ce dernier.